1 Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 9 (1795) Londonas, 1986 m. vasario 27 d. XL

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

ŠVENTĖ, KURIAI NĖRA PAKAITALO

Užsienio lietuviai iškilmingai paminėjo Vasario 16-ją, Lietuvos nepriklausomybės šventę. Iš visų tautinių simbolių nepriklausomybės šventė mums šiuo metu yra tuo ypatinga, kad ji neturi savo kontrafakcijos. Visiems kitiems Lietuvos simboliams pavergėjai surado pakaitalus. Yra Tarybų Lietuvos herbas, himnas, vėliavos spalvos, bet nėra Tarybų Lietuvos nepriklausomybės šventės. Beje, nebūtų lengva surasti tinkamą dieną tokiai šventei. Šiuo požiūriu reikšmingos trys datos: Raudonosios armijos įžengimas birželio 15, vadinamojo liaudies seimo nutarimas liepos 21 ar priėmimo į Tarybų Sąjungą tragikomedija rugpjūčio 3.

Kiekviena tauta savąjį valstybingumą išreiškia savais simboliais, kuriuose atsispindi tautos istorinis likimas, tradicijos, vertybės. Mūsų nepriklausomybės šventė yra šio šimtmečio kūrinys. Ji žymi antrosios Lietuvos valstybės pradžią 1918 vasario 16. Senosios Lietuvos valstybės praeitį primena mūsų herbas Vytis, Vyčio kryžius ir Gedimino stulpai.

Tautinės vėliavos spalvos — geltona, žalia, raudona — nuo seno vyrauja mūsų tautodailėje, lietuviškųjų audinių ir juostų raštuose. Tačiau trispalvės derinys iškilo tik 1918 metais, kai buvo atkurta nepriklausoma Lietuvos valstybė.

Lietuvos himnas „Lietuva, tėvyne mūsų" siekia praėjusio šimtmečio pabaigą, kai mūsų kraštas kentė sunkų carinės priespaudos jungą ir tik svajoti galėjo apie nepriklausomybę, kuri daugeliui tada atrodė nepasiekiamas idealas. Himno žodžius ir melodiją sukūrė didysis mūsų tautinio atgimimo žadintojas dr. Vincas Kudirka, išspausdinęs savo „Tautišką giesmę" 1898 metais slaptai leidžiamo „Varpo" priede. Himnas „Lietuva, tėvyne mūsų" pirmą kartą viešai suskambėjo 1905 birželio 6 Vilniaus miesto teatre. Šie tautiniai simboliai nepriklausomoje Lietuvoje buvo realaus valstybingumo ženklai. Tačiau ir nepriklausomybę praradus, jie išlaiko savo reikšmę. Jie tapo ypatingais atpažinimo ženklais, kurie mums padeda atskirti draugus nuo priešų. Mes juos atskiriame šiandien iš to, kiek jie šiuos simbolius gerbia ar niekina.

Šiandieniniai Lietuvos engėjai, prisidengę proletarinio internacionalizmo kauke, vietoj Vyčio mums bruka kūjį ir pjautuvą, vietoj trispalvės raudoną vėliavą, vietoj Lietuvos himno Internacionalą ar LTSR himną. Ir net nesigėdindami mums teigia, kad lietuvių tauta tik tarybinės okupacijos sąlygomis pasiekė savo tikrąją nepriklausomybę ir valstybinį suverenumą. Bet taip kalbėti gali tik Lietuvos valstybės priešai ir tie tarp mūsų, kurių tautinė sąmonė dėl ilgų priespaudos metų apniuko. Sąmoningas lietuvis ir tikras Lietuvos draugas gerbia jos tautinius simbolius.

J.Vd.

ĮVERTINTA DARIAUS-GIRĖNO PAMINKLO GLOBA

Lenkijos paminklų apsaugos Gorzovo vaivadijos komisija, kurios ribose yra Dariaus-Girėno žuvimo vietos paminklas aukštai įvertino lietuvių savanorišką darbą, globojant Lietuvos didvyrių paminklą.

Pergalės „kovoje prieš fašizmą" 40 metų sukakties proga, komisija aplankė visus vaivalijoje esančius paminklus ir pranešė raštų mūsų tautiečiui Juliui Sanvaičiui, kad už Dariaus-Girėno paminklo priežiūrą yra pripažintas aukščiausias įvertinimas — 100 punktų.

Pažymėjime pasakyta: objektas — paminklas lakūnams, adresas — Pszczelnik. Paminklas lietuviams lakūnams — Atlanto nugalėtojams. Įdomi paminklinio ansamblio lokalizacija miške. Pilna turistinė informacija apie objektą ir įvykį. Pastovi globa.

Pažymėtina, kad iš visų Gorzovo vaivadijoje esančių paminklų, tik lietuvių lakūnų paminklas neturi valdžios apmokamų prižiūrėtojų. Bet vietos lietuviai tiek gerai jį prižiūri savanoriškai, kad jam pripažintas aukščiausias įvertinimas.

68-ji SUKAKTIS

LIETUVOS ATSTOVO DR. S.A. BAČKIO ŽODIS Į LIETUVĄ VASARIO 16 DIENĄ, ĮREGISTRUOTAS AMERIKOS BALSE 1986 M.

Brangūs Broliai ir Sesės,

Visi lietuviai laisvajame pasaulyje su gilia patriotine nuotaika minime Vasario Šešioliktąją, Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 68-tąją sukaktį. Atstovaudamas Lietuvą šioje didelėje Amerikos laisvės žemėje su malonumu galiu sakyti, kad mūsų Tautos šventės proga lietuvių renginiai įgyja prasmingumo ir reikšmingumo dėl to, kad JAV ir kitos Vakarų valstybės nepripažįsta Lietuvos inkorporacijos į Sovietų Sąjungą. JAV Vyriausybės ir Amerikos žmonių vardu Valstybės Sekretorius mūsų Tautos šventės proga atsiuntė man sveikinimus ir nuoširdžius geriausius linkėjimus. Savo rašte jis pareiškė taip: „Lietuvos nepriklausomybė ginklų jėga sutriuškinta prieš 46 metus tebėra gyva kaip idealas, gaivinamas Lietuvių tautos drąsa, ryžtingumu ir moraliniu tvirtumu."

JAV Senatas ir Atstovų Rūmai irgi mini Vasario 16-tąją. Atstovų Rūmai ją paminės vasario 26 dieną, o Senate jau vasario 6 dieną senatoriai Glenn, Dixon ir Sarbanes kalbėjo apie Lietuvos nepriklausomybės šventę. Savo kalbose jie pabrėžė, jog lietuvių tauta neleidžia, kad tautinė tapatybė būtų sunaikinta ir jos laisvės viltis būtų nuslopinta. Lietuviai atsilaikė prieš Sovietų užmačias sunaikinti jų kultūrą ir religinius įsitikinimus. „Tol, kol lietuvių tauta kentės Sovietų imperialistinėje priespaudoje — mūsų solidarumas su lietuviais negali sužlugti", pasakė Sen. Glenn ir pridūrė „Vasario 16 Dieną sakome — mes nepamiršime jūsų bylos. Mes dalomės su jumis jūsų viltimis ir siekimais, kad vieną dieną jūs būsite vėl laisva tauta." Senatorius Dixon prašė kolegas senatorius jungtis su juo ir nepamiršti, kad Lietuvos nepriklausomybė gyva, o Sovietų pastangos palaužti Lietuvių palikimą ir individualybę bei paveikti lietuvių tautos širdis ir protus — nepavyks. „Jų drąsa nusipelno kiekvieno amerikiečio paramos už narsius lietuvius, kurie kovoja už laisves, kuriomis mes kasdieną naudojamės". pabrėžė Sen. Dixon. Senatorius Sarbanes priminė lietuvius kalinius Viktorą Petkų, dr. Algirdą Statkevičių, kunigą Alfonsą Svarinską, Balį Gajauską ir pabrėžė, kad „akivaizdoje didelės priespaudos, Lietuvių tauta tvirtai siekia, kad būtų laikomasi pagrindinių žmogaus teisių principų".

Paminėti dalykai rodo, kad mes ne vieni minime Vasario Šešioliktąją, primindami visiems sunkų Sovietų jungą mūsų tėvynėje ir ryždamies sustiprinti veiklą Lietuvos laisvės reikalais bei gaivinti viltis ateičiai. Lietuvių pastangoms ir ryžtui paremti JAV Kongrese yra svarstomos įneštosios rezoliucijos: Lietuvos Nepriklausomybės Dienos, Pabaltijo Laisvės Dienos, Pilnos Laisvės ir Nepriklausomybės Pabaltijo Valstybėms bei Sovietų Personalo Atitraukimo iš Pabaltijo Valstybių reikalu.

Šią Vasario Šešioliktąją su dėkingumu JAV-bėms mes minime ir trisdešimt penkerių metų sukaktį lietuvių kalba transliacijų į Lietuvą, kurios buvo pradėtos Amerikos Balso 1951 metais Vasario 16 Dieną. LDT vardu nuoširdžiai sveikinu šios sukakties proga Amerikos Balso Lietuvių Tarnybą ir reiškiu gilią padėką visiems buvusiems ir dabartiniams šios tanybos pareigūnams už jų gražų darbą Amerikos Balse pateikiant teisingų informacijų visais klausimais į Lietuvą bei painformuojant apie lietuvių išeivijos veiklą Lietuvos labui Vakarų pasaulyje. Amerikos Balso transliacijos į Lietuvą yra laisvės ir demokratijos principų priminimas pavergtoje Lietuvoje, kur vedama imperialistinės komunistinės sistemos didžiausia propaganda.

Vasario Šešioliktąją visi laisvojo pasaulio lietuviai susikaupiame ir žiūrime į Lietuvą, tikėdamies, kad Prezidento Reagano žodžiai, pasakyti JAV Kongrese 1986 II.4 d., bus taikomi vieną dieną ir Pabaltijo tautoms. Cituoju: „Tiems, kurie įkalinti priespaudoje, tiems, kurie nukentėjo drąsioje kovoje už laisvę ir demokratiją — už teisę melstis, už žodžio laisvę, už teisę gyventi ir tarpti laisvų tautų šeimoje — mes šiandieną jums sakome: laisvės kovotojai, jūs nesate vieni. Amerika moraliai ir materialiai rems ne tik jūsų teisę kovoti ir mirti už laisvę, bet ir kovoti ir laisvę laimėti".

LIETUVIAI BBC TELEVIZIJOJE

Britanijos lietuviai, latviai ir estai vasario 20 dieną galėjo dar kartą pergyventi praeitos vasaros įvykius. Tą dieną Britų televizija BBC2 vakaro programoje parodė 1985 m. liepos mėnesį nufilmuotą laisvųjų pabaltiečių išvyką Baltijos jūroje.

40 minučių filmas, pavadintas „Cry for Home" (Tėvynės ilgesys), parodė „Pabaltiečių taikos ir laisvės ryžto žygį" Baltijos jūroje. Svarbiausi filmo veikėjai — trys Britanijoje gimę išeiviai (lietuvis, latvaitė ir estė), kurie kartu su trim šimtais savo tautiečių, plaukė ekskursiniu laivu išilgai Lietuvos, Latvijos ir Estijos krantų į Suomijos sostinę ir dalyvavo ten surengtoje demonstracijoje, protestuodami prieš jų tėvynių pavergimą.

Rusai, pasipiktinę laisvųjų pabaltiečių žygiu, perspėjo švedų laivo kapitoną, kad nesiartintų prie Lietuvos kranto. Laivui plaukiant 12 mylių nuo kranto, lietuviai, latviai ir estai meta į jūrą gėlių puokštes, meldžiasi už žuvusius ir gieda savo tautinius himnus, tuo pareikšdami savo pasiryžimą kovoti dėl savo tėvų žemės laisvės.

Vienas svarbiųjų vaidmenų šiame filme teko Algiui Kuliukui, pokarinio lietuvio išeivio sūnui, dabar dirbančiam Britų civilinės aviacijos kompiuterių tarnyboje, giliai pergyvenusiam savo tėvų skriaudas, kurias padarė sovietai okupavę Lietuvą ir kitus Rytų Europos kraštus. Jis pasiryžta kovoti dėl pavergtų kraštų laisvės, dalyvauja Solidarumo demonstracijoje Londono Hyde Parke ir pirmą kartą savo gyvenime pasako politinę kalbą. Jauną kovotoją dėl tėvynės laisvės matome ir pabaltiečių išvykoje Baltijos jūroje ir spontaniškoje demonstracijoje Helsinkyje, kur jis, aukštai iškėlęs lietuvių tautinę vėliavą, drąsiai žygiuoja prie paminklo Žuvusiems kovoje dėl laisvės. Ten demonstrantai padeda vainiką, perjuostą lietuvių, latvių ir estų tautinėmis juostomis.

Laivui grįžus į Stockholmą, Algis Kuliukas dalyvauja tautinių dainų ir šokių festivalyje, kur jis šoka su Londono liet. jaunimo grupe „Lietuva", kurios pasirodymas Švedijos sostinėje buvo geriausiai publikos įvertintas.

Švedijoje gyvenantieji latviai sudarė išvykoje dalyvaujančių daugumą, bet filme latvių vardu kalbėjo jauna latvaitė, gailestingoji sesuo, kurios tėvai gyvena Anglijoje. Taip pat estė, kalbėjusi savo tautiečių vardu, yra gimusi Britanijoje. Ji matė Baltijos jūros tolumoje Estijos pakraščių švyturio mirksėjimus ir sovietų karo laivą. Kartu su visais, ji dalyvavo Helsinkio demonstracijoje, kurioje buvo nešamos Baltijos tautų vėliavos ir plakatai su šūkiais „Laisvės Baltijos valstybėms!" Kalbėtojų tribūnoje sėdėjo dr. A. Štromas, V. Bukovskis ir kiti žymesnieji disidentai.

Filme taip pat buvo parodytos Baltijos tautinių organizacijų būstinės D. Britanijoje. Filmuotojai, gaminę filmą aplankė ne tik Londone, bet ir provincijoje esančius lietuvių, latvių ir estų namus. Lietuvių Namuose, Londone, buvo nufilmuota tautinių šokių grupės pratimai. Baltijos tautų išeivijos jaunimas, kaip buvo pažymėta filme, mokosi savo tautinių šokių ir dainų, stengiasi išsaugoti savo tautines tradicijas.

Reikia manyti, kad Britanijos lietuviai, matę šį filmą, buvo labai patenkinti ir dėkingi BBC televizijai.

PALAIDOTAS KUN. J. ZDEBSKIS

Vasario 10 dieną Rudaminoje, Lazdijų rajone, palaidotas autoavarijoje tragiškai žuvęs Rudaminos klebonas kunigas Juozas Zdebskis. Velionis buvo žymus religinės laisvės ir tikinčiųjų teisių gynėjas, drauge su kun. Alfonsu Svarinsku ir kun. Sigitu Tamkevičium 78-tų metų lapkričio 13 dieną Lietuvoje įsteigęs TIKINČIŲ TEISĖM GINTI KATALIKŲ KOMITETĄ. Per penkerius viešos veiklos metus Komitetas paskelbė daugiau kaip 50 svarbių tikinčiųjų teises ginančių dokumentų, kuriuos pasaulyje yra plačiai išgarsinusi užsienio spauda.

71-mų metų lapkričio 11 dieną kun. Juozas Zdebskis Kauno liaudies teisme buvo nuteistas vieneriems metams laisvės atėmimo už vaikų katekizavimą Prienų bažnyčioje. Prisiminkime bent keletą sakinių iš šia proga jo pasakytos teisminio gynimosi kalbos:

„Kai ateistų grupė, atėjusi į bažnyčią, paklausė, ar aš žinąs, kad vaikus mokyti yra draudžiama, atsakiau tais pačiais žodžiais, kuriais pirmieji Jėzaus mokiniai paaiškino aukščiausiam žydų teismui: „Dievo reikia klausyti labiau kaip žmonių... Vaikus mokiau tikėjimo tiesų dėl to, — toliau teismo salėje kalbėjo kun. Zdebskis, — kad toks yra Kristaus reikalavimas... Pirmiausia Kristus reikalauja nė vieno žmogaus nelaikyti savo priešu... Niekas kitas nėra išdrįsęs statyti tokio reikalavimo. To neišdrįso nė komunistų partija... Piliečių gerovė negali būti suprantama be tėvų teisės į savo vaikus!.. Kai tėvai nori, kad vaikai susipažintų su religija, kad jie išmoktų religinių tiesų, — juos siunčia pas religijos mokytoją. Teisė į sąžinės laisvę ir teisė į vaikų auklėjimą priklauso prie pagrindinių žmogaus teisių, kurios yra įrašytos į Visuotinę Žmogaus Teisių Deklaraciją..."

Taip kun. Juozas Zdebskis gynė religinę laisvę ir pagrindines žmogaus teises sovietiniame liaudies teisme.

Grįžusį į laisvę kun. Zdebskį saugumas nuolat sekė ir persekiojo. Jam nebuvo leista įsidarbinti savoje Vilkaviškio vyskupijoje. Dėl to buvo paskirtas Šilalės vikaru, Žemaitijoje. Tik vėliau galėjo grįžti į savo vyskupiją ir buvo paskirtas Šlavantų klebonu.

Žinia apie autoavariją, kurios auka tapo kun. Juozas Zdebskis, daugeliui savaime primins šį ir kitus terorizmo faktus. Ji ypač primins kitą autoavariją, kurioje, 81 metų lapkr. 24 d. pastūmėtas po sunkvežimio ratais, Vilniuje žuvo lietuviškosios Helsinkio grupės narys kun. Bronius Laurinavičius.

TARPTAUTINIAI POSĖDŽIAI BRIUSELYJE

Inž. A. Venskus, Europos Lietuvių Krikščionių Demokratų Tarybos pirmininkas, š.m. sausio mėn. 9 d. dalyvavo Europos Krikščionių Demokratų Unijos (UEDC) ir Europos Liaudies Partijos (PPE) tarptautinės politikos komisijos posėdžiuose, kurie įvyko Europos Parlamento rūmuose Briuselyje.

Šiuose posėdžiuose, be kitų dienotvarkės punktų, buvo plačiai svarstoma šių dienų pavergtų kraštų padėtis. Pranešimus padarė Čekoslovakijos, Jugoslavijos, Lenkijos, Lietuvos ir Vengrijos atstovai. Inž. A. Venskus ypatingai iškėlė religinį persekiojimą mūsų okupuotame krašte, paskutinio meto lietuvių kunigų nuteisimus ir ištrėmimus į sunkiųjų darbų lagerius.

UEDC ir PPE tarptautinės politikos komisija sudarė specialią programą, pagal kurią bus aktyviai veikiama, stengiantis pavergtiems kraštams padėti įvairiais galimais būdais. Ypatingas dėmesys bus skiriamas informacijai laisvajame pasaulyje apie komunistinio režimo diktatūrines apraiškas valstybinėje, tautinėje, religinėje, kultūrinėje ir socialinėje plotmėje.

Į Europos Krikščionių Demokratų Uniją (UEDC) ir Europos Liaudies Partiją (PPE) įeina 23-jų šio kontinento kraštų krikščionių demokratų partijos. Inž. A. Venskus yra nuolatinis UEDC ir PPE tarptautinės politikos komisijos narys.

ELENA GERUTIENĖ LIGONINĖJE

A.A. Dr. Alberto Geručio našlė Elena Gerutienė nuo praėjusių metų gruodžio mėnesio vis dar tebėra ligoninėje, Šveicarijoje.

Jos sveikata pamažu gerėja, jėgos stiprėja.

LIETUVOJE

Svečiai iš Švedijos

Vasario 6 į Lietuvą atvyko Švedijos komercijos atstovų grupė. Delegacijos tikslas — kartu su Lietuvos plano komiteto darbuotojais aptarti tolesnes tarpusavio prekybos galimybes.

Ar „Žalgiris" liks čempionu?

Sovietų Sąjungos krepšinio čempionate po 25 t. turi „Žalgiris" ir Maskvos CASK. Vasario 10 d. „Žalgiris" nugalėjo CASK 97:75. A. Sabonis žaidė tik antrajame kėlinyje. Pirmąjį kėlinį laimėjo maskviečiai 46:33.

Dabar „Žalgiris" ruošiasi superfinalui, kuris įvyks kovo mėn.

Lenktynės be degtinės

Bene pirmą kartą istorijoje tradicinėse žirgų lenktynėse Dusetose pats populiariausias ir visiems didžiausią įspūdį palikęs gėrimas buvo karšta arbata. Ir visi pamatė, kas lemia šventės linksmumą, masiškumą ir populiarumą. Zarasų, Utenos ir kitų rajonų prekybininkai atvežę į lenktynes viską geriausią, ką gamina jų konditeriai ir kulinarai.

„Oktavos" koncertai Zambijoje

Vasario 11 d. į Lusaką, Zambijoj, atvyko gastrolių Lietuvos vokalinis-instrumentinis ansamblis „Oktava". Grupėje — muzikantai, šokėjai, dainininkai. Kolektyvo vadovas Mindaugas Tamošiūnas.

„Granito" pergalė

Kauno „Granito" rankininkai dalyvavo tarptautiniame turnyre Prancūzijoje. Finalinėse rungtynėse įveikė Jugoslavijos „Prolefero" klubą 30:24 ir tapo varžybų nugalėtojais. J. Kaučikas pelnė 10 įvarčių.

„Kauno žiema-86"

Penkių rajonų keliais vingiavo tradicinio automobilių ralio „Kauno žiema-86" trasa. Sportininkams teko įveikti 587 km. Visose trijose mašinų klasėse pirmąsias vietas laimėjo kauniečiai.

Vilkai Lietuvoje

Lietuvos miškuose vilkų sumedžiojama nedaug: 1985 metais kailius patiesė 132 pilkiai. 14 sumedžiota Varėnos, 10 Panevėžio rajono miškuose.

MIRĖ KUN. M. ŽEMAITIS

Vilniuje mirė kun. Mykolas Žemaitis. Buvo sulaukęs 78 metų amžiaus. Kunigu įšventintas 1938-tais metais. Velionis kaip besigydantis paskutiniu metu nebuvo priskirtas jokiai bažnyčiai.

MIRĖ SENIAUSIAS KUNIGAS

Vasario 7 d. mirė Veiverių, Vilkaviškio vyskupijoje, altaristas, jubiliatas kun. Vincas Dumčius. Velionis buvo seniausias Lietuvos kunigas. Vasario 28 dieną, būtų sulaukęs šimto metų amžiaus. Gimęs 1886 metais. Kunigu įšventintas 1909 metais. Prieš dvejus metus atšventė kunigystės 75-kerių metų jubiliejų.

DR. ST. BAČKIUI — 80 M.

Vasario 10 d. Lietuvos pasiuntiniui Washingtone ir Diplomatijos šefui dr. Stasiui Bačkiui suejo 80 metų amžiaus.

St. Bačkis gimė 1906 m. vasario 10 d. Pantakonių kaime, Joniškėlio vlsč. Panevėžio gimnaziją baigė 1925 m. Studijavo Paryžiaus universitete ir Tarptautinių mokslų institute, gaudamas 1935 m. teisės daktaro laipsnį. 1938 m. buvo paskirtas į Paryžių Lietuvos pasiuntinybės sekretorium ir paskiau patarėju. 1976 m. buvo paskirtas patarėju į Washingtoną. Nuo 1977 m. eina pasiuntinybės reikalų vedėjo pareigas. Nuo 1983 m. pabaigos kartu eina ir Lietuvos Diplomatijos šefo pareigas.

Dr. S. Bačkis visą savo gyvenimą reiškėsi visuomeniniam darbe ir spaudoje. Yra išspausdinęs apie Pabaltijo valstybių tragediją prancūziškai ir taip pat kitas knygas Lietuvos reikalais.

MIRĖ KUN. S. KULBIS

Vasario 10 d., po sunkios ligos, Kanadoje mirė kun. Stasys Kulbis, S.J. Buvo gimęs 1910 m., kunigu įšventintas 1942 m. Ilgai dirbo Aušros Vartų parapijoje Montrealy. Jis buvo skrajojantis Kanados lietuvių kapelionas, aplankęs nuo Atlanto iki Didžiojo vandenyno gyvenančius lietuvius.

Palaidotas Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse, Chicagoje, vasario 14 d.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS KLAUSIMU

VYSKUPO PAULIAUS BALTAKIO, O.F.M. PASISAKYMAS

Šių metų sausio 22 d. „Drauge" išspausdintas Algimanto Gečio straipsnis „Pasaulio Lietuvių Bendruomenės veikla dėl Vilniaus arkivyskupijos priskyrimo Lietuvai". Tame straipsnyje kalbama apie P.L.B. kraštų valdyboms išsiuntinėtą aplinkraštį, kuriuo valdybos yra raginamos, remiantis 1983 m. P.L.B. seimo nutarimu, iki šių metų kovo 4 d., Šv. Kazimiero šventės, pasiųsti popiežiui prašymą, kad jis Vilniaus arkivyskupiją (tiksliau, Vilniaus arkivyskupijos dalį, kuri Sovietų yra priskirta okupuotai Lietuvai) priskirtų prie Lietuvos bažnytinės provincijos. Toliau straipsnyje teigiama, kad artėjanti 600 metų krikščionybės Lietuvoje sukaktis sudaro „tinkamą ir nepakartojamą progą Vilniaus arkivyskupijos klausimą išspręsti Lietuvos naudai." Jūsų Ekscelencija esate paskirtas vyskupu lietuviams katalikams, gyvenantiems už Lietuvos ribų, ir taip pat esate vyriausias krikšto jubiliejaus minėjimo rengimo vadovas. Jūs turėjote audienciją su Šv. Tėvu, kalbėjotės su Vatikano valstybės sekretorium kardinolu Casaroli bei kitais aukštais Vatikano pareigūnais ir buvote susitikęs su Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininku arkiv. L. Povilioniu; būtų įdomu sužinoti, ką jūs galvojate apie tame straipsnyje keliamus klausimus.

1. Klausimas. Kokia yra dabartinė Vilniaus arkivyskupijos padėtis?

Atsakymas. Lenkijai okupavus Vilniaus kraštą, Tarptautinė Ambasadorių konferencija 1923 metais, nepaisydama Lietuvos vyriausybės protesto, lenkų užgrobtas Vilniaus sritis pripažino Lenkijai. Kadangi užgrobtas Vilniaus kraštas tarptautine ambasadorių sutartimi buvo pripažintas Lenkijai, Vatikanas 1925 metais darydamas konkordatą su Lenkija, Vilniaus krašto vyskupiją prijungė prie Lenkijos bažnytinių provincijų. Bet kai 1939 m. Vilniaus arkivyskupas Jalbzykowskis persikėlė į Lenkiją, io jurisdikcija Lietuvoje pasilikusiai arkivyskupijos daliai pasibaigė. Vatikanas, neatsiklausęs Lenkijos, kaip to reikalavo konkordatas, tai Vilniaus arkivyskupijos daliai paskyrė lietuvį vyskupą M. Reinį. Jam žuvus Sovietų kalėjime, paskyrė vysk. K. Paltaroką, o šiam mirus — vysk. J. Steponavičių. Dėl šio patvarkymo smarkiai reagavo Lenkijos ambasadorius Romoje, nurodydamas, kad yra pažeisti konkordato nuostatai. Vatikanas į tai nekreipė dėmesio.

Dabartinė Lietuvai priskirta Vilniaus arkivyskupijos dalis neturi jokių ryšių su Lenkijos bažnytine provincija. Ji yra pilnai įjungta į Lietuvos vyskupų konferenciją. Pagal oficialų Vatikano leidinį „Annuario Pontifico, 1985", Vilniaus apaštališkuoju administratoriumi yra vysk. J. Steponavičius („impedito" — sutrukdytas eiti pareigas) ir Vilniaus arkivyskupijos adresas yra: Kretingos g. 16, Vilnius, Lietuva, Lithuania (p. 643-644). 1983 m. Sovietams neleidus vysk. Steponavičiui atvykti Romon vizitui „ad limina", Vilniaus arkivyskupijos valdytojas kun. Gutauskas buvo popiežiaus priimtas kartu su Lietuvos vyskupais.

2. Klausimas. Kaip Vatikanas sprendžia panašius tarptautinius teritorinius klausimus?

Atsakymas. Vatikanas nesprendžia tautų ar valstybių sienų. Kol sienos nėra nustatytos tarptautinėmis sutartimis, teisėtai ar neteisėtai naujai prijungtas sritis Vatikanas pasiima tiesioginėn savo globon ir paveda valdyti apaštališkiems administratoriams, o ne ordinarams vyskupams. Vatikanas tik tuomet daro oficialius galutinius patvarkymus, kai teritoriniai klausimai esti išspręsti tarptautinėmis sutartimis. Pavyzdžiui: a. Prieškarinės Vokietijos rytinės sritys po II-jo pasaulinio karo buvo priskirtos Lenkijai. Ilgą laiką jos buvo valdomos apaštališkųjų administratorių ir tik 1972 m., V. Vokietijai ir Lenkijai pasirašius sutartį sienų klausimu, tų sričių vyskupijos buvo prijungtos prie Lenkijos bažnytinės provincijos ir paskirti vyskupai ordinarai; b. Panašiai atsitiko ir su tomis vyskupijomis, kurios atiteko Rytų Vokietijai. Kai R. Vokietija galutinai susitarė dėl sienų, tada Šv. Sostas sutvarkė R. Vokietijos vyskupijas, tačiau jas pasiliko savo tiesioginėje priklausomybėje. Prieš tai minėtame Vilniaus krašto klausime ne Vatikanas nustatė Vilniaus priklausomybę, bet Tarptautinė Ambasadorių konferencija; c. Ir dabartinio Sovietų Sąjungos savavališko Vilniaus krašto padalinimo Lietuvai, Lenkijai ir Gudijai Vatikanas nepripažįsta ir, sprendžiant iš Vatikano politikos, nepripažins, kol nebus nustatytos sienos tarptautine sutartimi.

3. Klausimas. Ar iš viso yra galimas šiuo metu Vilniaus arkivyskupijos statuso pakeitimas?

Atsakymas. Kaip minėjau, atsakydamas į antrąjį klausimą Vatikanas oficialių pakeitimų nedaro, kol pasikeitusių sienų klausimai nėra tarptautinėmis sutartimis sutvarkyti. Lietuvai priklauso **visas** Vilniaus kraštas, ne tik jo dalis. Sovietų Sąjunga Vilniaus arkivyskupiją suskaldė į tris dalis. Lenkijai ir Lietuvai priskirtos dalys turi apaštališkuosius administratorius, o Gudijai Sovietų Sąjunga neleidžia skirti jokio apaštališkojo administratoriaus. Vienas aukštas Vatikano pareigūnas pakartotinai pareiškė, kad Vatikanas šiuo metu savo laikysenos nepakeis, nes priešingu atveju reikštų Sovietų vienašališkai nubrėžtų sienų ir tuo pačiu Lietuvos aneksijos pripažinimą. Pagal jį sovietai seniai to siekia tik dėl savo, o ne bažnytinių interesų.

4. Klausimas. Straipsnyje teigiama, kad artėjanti Lietuvos krikto 600 metų sukaktis sudaro ypatingai tinkamą, nepakartojamą progą išspręsti Vilniaus arkivyskupijos klausimą Lietuvos naudai.

Atsakymas. Šv. Tėvas yra mums labai palankus ir puikiai supranta, kaip jautrus yra mums Vilniaus klausimas. Bet, kaip minėjau anksčiau, šio klausimo išsprendimas yra surištas su Lietuvos aneksija ir Sovietų Sąjungos savavališko Vilniaus krašto sienų nustatymo nepripažinimu. Turint tai galvoje, aš manau, kad Šv. Tėvui būtų labai sunku surasti magišką formulę, pagal kurią galėtų patenkinti mūsų prašymą nepažeidžiant Lietuvos valstybinių interesų. Gi kiekvienas nepatenkintas prašymas savaime sukelia tam tikrą nepasitenkinimą, erzelį. Todėl man atrodo, kad suplakti religinį momentą — tautos krikštą — su painiu politiniu klausimu būtų neracionalu: galime sudrumsti visą jubiliejaus nuotaiką, jubiliejaus, kuriam taip vieningai ruošiamės.

5. Klausimas. Visiems yra žinoma, kad Jūs gražiai bendradarbiaujate su P.L.B. ir kad ji yra įsijungusi į Centrinį Lietuvos krikšto jubiliejaus komitetą, o jos atstovas įeina į vykdomąjį komitetą. Iš Jūsų čia duotų atsakymų aiškėja, kad Jūs nepritariat, kad P.L.B. seimo nutarimas būtų vykdomas šiuo metu. Ar tas nuomonių skirtumas nepakenks tolimesniam bendradarbiavimui, ypač jubiliejaus pasiruošime?

Atsakymas. Aš labai vertinu P.L.B. visuomeninį ir kultūrinį darbą ir esu dėkingas už nuoširdų bendradarbiavimą. Taip, šiuo klausimu mūsų nuomonės skiriasi, bet esmėje turbūt dėl skirtingų informacijos šaltinių ar jų interpretacijos. Turėjimas skirtingos nuomonės viename ar kitame dalyke nėra jokia kliūtis nuoširdžiam bendradarbiavimui siekiant bendro tikslo. Prieš mūsų akis stovi didelės reikšmės uždavinys — krikščionybės reikšmės lietuvių tautai išryškinimas ir religinis atsinaujinimas. Tiek pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba, tiek atskirų kraštų Lietuvių Bendruomenės yra pakartotinai pareiškusios, kad glaudžiai bendradarbiaus ir vieningai dirbs Lietuvos krikšto jubiliejaus minėjime.

P.A.

PUIKUS KONCERTAS

Man visuomet patinka atsilankyti Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo šventėse, kurias rengia DBLS. O šiais metais surengtą koncertą Bishopsgate Instituto salėje išpildė tokie trys menininkai, kurie savo sugebėjimais galėtų pasirodyti net Wigmore Hall. Tas koncertas man suteikė didelio malonumo. Man buvo džiugu išgirsti taip gerai suderintą skambinimą pianinu su smuiku aukštų gaidų išpildymu, pasigėrėti dainininkės sodriu altu.

Deja, aš nesu susipažinus su tų menininkų kitais muzikos dalykų atlikimais, išskyrus tuos, kurie buvo pažymėti programoje, bet pirmutinė arija, kuria Vilija Mozūraitytė pradėjo šį koncertą, tuojau parodė, kad šis muzikos vakaras bus vienas iš tų, kurie Anglijoje retai girdimi baltiečių renginiuose.

Koncerto pirmoji dalis, klasikinio pobūdžio, buvo gerai išpildyta, tačiau gavosi įspūdis, kad solistė gal dar nebuvo pakankamai pripratus prie salės aplinkos, o publika taipogi laikėsi gana nedrąsiai. Nors lietuviškų liaudies dainų žodžiai man ir buvo nesuprantami, bet aš galėjau jausti jų interpretaciją, intonaciją ir jų prasmę, kurią solistė jiems suteikė tai ypatingai dienai. Dvi raudos buvo nepaprasto dramatiško intensyvumo. Čia solistė savo balsu ir išpildymo būdu galėjo pasiekti visus koncerto dalyvius, kas rodo dainininkės ateities galimybes. Tai atsispindėjo ir jos išpildyme operos arijų. Aš stebiuosi, kad tokia jauna dainininkė sugebėjo valdyti tokią plačią balso apimtį. Atrodė, kad ji lygiai sugebanti dainuoti aukštai, kaip tai reikalauja Carmen arija, ir taipogi žemai, kaip reikalauja Dalilah arija.

Aš nesu smuiko technikos žinovė, tačiau Michael Kollars išpildymą Bethoveno sonatos buvo malonu klausyti. Jo griežimas atrodė toks lengvas, sonatos išpildymas buvo šiltas ir melodingas. Juliaus Juzeliūno sonata pareikalavo didelio sugebėjimo. Šią kompoziciją aš girdėjau pirmą kartą, bet ji man atrodė turinti daug gyvybingumo ir prasmės, ir jos išpildymas buvo labai gyvas.

Mano specialus pasigėrėjimas skiriamas Rimantai Lampsatytei-Kollars. Skambinti pianinu beveik be pertraukos dvejų valandų koncerte, yra didelis nusipelnymas. Bet skambinti klasišką, modernišką, liaudies ir operos muziką su tokiu sugebėjimu yra kažkas nepaprasto. Ji akompanavo taip pat puikiai ir smuikininkui, ir solistei. Būtų didelis malonumas išgirsti ją skambinant solo.

Galbūt visų trijų Baltijos tautų menininkai kada nors ateityje galėtų surengti koncertą platesnei publikai. Dabar turime Vakarų pasaulyje nemaža estų, latvių ir lietuvių menininkų, gerai pasiruošusių įvairiose muzikos srityse. Taipogi būtų įdomu pamatyti ir tuos menininkus, kurie per vedybas atsirado baltiečių horizonte. Mes jiems turėtume ypatingai būti dėkingi už jų bendravimą su mumis ir supratimą mūsų muzikos ir mūsų publikos.

Marie-Anne Zarina

KNYGA APIE LIETUVOS PARTIZANUS 1944-52 M.

Dr. Kęstutis K. Girnius, gavęs filosofijos daktaro laipsnį Čikagos universitete, šiuo metu dirbantis „Laisvosios Europos" radijo tarnyboje, baigia rašyti knygą apie Lietuvos partizanų veiklą 1944-52 m.

MKS

PENKTASIS MOKSLO IR KŪRYBOS SIMPOZIUMAS IR LITUANISTIKOS KATEDRA
1985.XI.27 — XII.1, Čikaga.

(3) *JONAS KIZNIS*

Katedra įsteigta Ilinojaus universitete Chicagoj, nes čia mokslas pigesnis, ir dauguma aspirantų yra nuolatiniai Chicagos gyventojai. Ilinojaus valstijoje gyvenąs aspirantas moka 2.400 dolerių metams, o gyvenantis už jos ribų — 6.000 dolerių. Tuo tarpu Ohio aspirantas turi mokėti 7.000 dolerių, o Pensilvanijos — net 14.000. Jeigu Ilinojaus u-to aspirantas gauna is LF vieną ar du tūkstančius dolerių, jam ta stipendija yra didelė finansinė parama ir tuo pačiu paskata studijuoti; tokios sumos stipendija Pensilvanijos u-to aspirantui būtų mažareikšmė.

Aukštas mokestis už mokslą ne Ilinojaus gyventojams yra didelė kliūtis studijuoti Katedroje. Pvz., aspirantė iš Niudžersio valstijos būtų negalėjusi studijuoti, jei nebūtų pavykę jai išrūpinti asistentės pareigų. Asistentai turi turėti mažiausia 2.500 dolerių stipendiją, kuri nešama į universiteto iždą, kad būtų atleidžiami nuo mokesčio už mokslą. Ta pati stipendija, išdalyta į mėnesinius išmokėjimus, grįžta aspirantui kaip asistento atlyginimas. Šiai aspirantei LF paskyrė tik 2.000 dolerių, gi likusių pinigų universitetas sutiko palaukti. Tokiu būdu ji buvo atleista nuo 6.000 dolerių mokesčio už mokslą. Žodžiu, didelė lietuvių Chicagos kolonija ir, palyginti, mažas mokestis už mokslą Ilinojaus u-te užtikrina Katedros ateitį.

Matome, kad stipendijos yra opiausia Katedros problema. Paprastai tėvai moka už studento mokslą, siekiančio bakalauro laipsnio. Aspirantų studijoms, nežiūrint kokioje srityje jos bebūtų, ieškoma paramos iš įvairių fondų bei institucijų.

Aspirantas, studijuojantis lituanistiką, tikisi išeivijos paramos, nes beveik nėra vilčių, kad jį subsidijuotų amerikiečių fondai. Iki Katedros įsteigimo LF skirdavo stipendijas, neatsižvelgiant kokius mokslus mūsų jaunimas bestudijuotų. Atsiradus lituanistikos aspirantams ir jų skaičiui vis didėjant, stipendijų skirstymo komisija atsidūrė nepavydėtinoj padėty. Net spaudoje pasirodė žinutė, kad Katedra komplikuoja stipendijų komisijos darbą. Kaip ten bebūtų, lituanistiką studijuojantys turi tokią pat teisę prašyti stipendijos iš LF, kaip ir kiti, kurie studijuoja architektūrą, mediciną, inžineriją, muziką, rusų kalbą ir t.t. Kaip LF sprendė praeitą pavasarį šią problemą? Šeši aspirantai prašė stipendijų, gavo keturi.

LF galėtų sau pagelbėti ir atidaryti duris visiems, kurie yra kvalifikuoti ir nori studijuoti lituanistiką. Iki šiol LF parama studentams skiriama tik iš stipendijoms suaukotų pinigų gaunamų palūkanų. LF galėtų šiek tiek pridėti prie stipendijoms skiriamos sumos iš bendro palūkanų iždo. Turėtume pasvarstyti: kas mūsų išeivijos gyvenime svarbiau: lituanistikos studijos, ar muziejai, archyvai, paveikslai, leidiniai?

Aspirantams ir LF padėtų gausesni stipendijų fondai. Būtų tikslu patiems aukotojams nurodyti, kad jų aukų palūkanas LF skirtų asmenims, kurie siekia magistro ir daktaro laipsnių lituanistikoje. Be to, būtų tikrai patriotiška, kad sudarantieji savo testamentus paskirtų šiek tiek ir lituanistikos studijoms. Taip pat kraštų bendruomenės turėtų suorganizuoti finansinę paramą, norintiems atvykti į Katedrą studijuoti lituanistiką.

Yra nuomonių, kad aspirantas baigęs studijas turi grąžinti paskolą. Kai kam atrodo, kad tai gera mintis. Tačiau kyla klausimas, kodėl lituanistikos aspirantas turi būti kaip koks mūsų išeivijos posūnis ar našlaitis? Norint įsigyti mūsų išeivijai taip reikalingą, bet nepelningą specialybę, jis turi įsiskolinti. Ar tai nėra savotiška pabauda?

Dažnai klausiama: ar Katedroje tėra trys studentai? Šiais metais ne trys, o šeši. Ar dėl šešių studentų reikia atiduoti 600.000 dolerių? Užuot atsakinėjus į tokius klausimus, pasvarstykim, kiek gi aspirantų turėtų būti. Dvidešimt? Trisdešimt? Kiek pagaliau aspirantų buvo lituanistikoje Vytauto Didžiojo universitete Kaune? Vieni spėlioja, kad turėjo būti nemažas skaičius, o kiti, kurie geriau žino universiteto gyvenimą, tesuskaičiuoja paskutiniais nepriklausomybės metais buvus du ar tris aspirantus, kurie po studijų užsienyje apgynė Kaune disertacijas. Pažiūrėkim į šį klausimą realiai. Vilniaus universitete, kiek teko patirti, būna nuo šešių iki dvylikos aspirantų lietuvių literatūroje ir 4-5 kalbotyroje. Ilinojaus u-te Katedros aspirantai skaičiumi jau pralenkė to paties skyriaus lenkų, ukrainiečių, serbų grupes. Jei sausio mėnesį bus aštuoni aspirantai, tai lietuviai aspirantų skaičiumi prilygs vokiečių ir prancūzų grupėms.

Nemanau, kad ateityje bus daug didesnis mūsų aspirantų skaičius. Svarbu ne skaičius, o galimybės studijuoti lituanistiką visiems gabiems ir mėgstantiems lietuvių kalbą ir literatūrą. Tėvai, išgirdę, kad dukra ar sūnus galvoja studijuoti lituanistiką, nustebę klausia: „Vaikeli, iš ko gyvensi?" Jeigu jis pasako, kad nusprendė studijuoti istoriją, filosofiją, teatrologiją, muziką, vokiečių ar ispanų kalbą, tėvai, nors galbūt nėra perdaug laimingi, bet neklausia iš ko gyvensi, nors baigęs studijas, greičiausia, toje srityje nedirbs; tad toks atvejis nepamirštinas lituanistikos aspirantams ir jų tėvams. Siekiant bendro išsilavinimo laipsnio, lituanistika yra tiek pat praktiška, kaip ir kita humanitarinių mokslų šaka.

Vienas svarbesnių Katedros tikslų netolimoje ateityje yra knygų leidimas Ilinojaus universiteto leidykloje. Leidykla sutinka spausdinti anglų bei lietuvių kalba leidinius ir rūpintis jų platinimu. Tai yra, be abejo, labai svarbus dalykas. Tačiau reikia turėti omenyje, kad knygų leidimas universiteto leidykloje kainuos kur kas brangiau, negu bet kokioje privačioje amerikiečių leidykloje. Žinoma, galima knygas leisti Lituanistikos katedros vardu, o spausdinti jas kur pigiau ir patogiau. Tada reikėtų patiems rūpintis platinimu.

Baigdamas dr. Br. Vaškelis palietė mokslinio darbo bei specialių seminarų galimybes Katedroje. Dabartiniu metu lituanistikos kursus dėsto ir seminarus veda dr. V. Kelertienė ir Katedros vedėjas dr. Br. Vaškelis. Būtų gerai, kad metuose būtų pravedamas bent vienas specialus seminaras, vadovaujamas pakviesto specialisto. Įmokėjus visą sutartąją sumą universitetui, yra numatyta iš Katedros fondo skirti šiek tiek lėšų tokių kviestinių lektorių paskaitų ir seminarų pravedimui. Tai bus galima įgyvendinti už dvejų metų. Buvo kreiptasi į dirbančius universitetuose nurodant, kad yra puikios sąlygos dirbti mokslinį darbą Chicagoj ir tuo pačiu metu skaityti specialų kursą ar vesti seminarą Katedroje. Prašant subsidijų iš federalinės valdžios bei privačių fondų su Lietuva susijusiems moksliniams darbams, reikėtų nurodyti Lituanistikos katedrą, kaip pagrindinį to mokslinio projekto centrą, nes čia galima vesti ne tik lietuvių literatūros ir kalbos seminarus, bet įvairius paskaitų ciklus iš visuomeninių mokslų srities, kai, pvz., Lietuvos istorijos, sociologijos, filosofijos, politinių mokslų ir pan. Dabartiniu metu mūsų aspirantai turi išklausyti su lituanistika nesusietus kursus, dėstomus įvairiuose skyriuose ir dažnai nieko bendro neturinčius su Lietuva.

Chicagoje dirbti mokslinį-tiriamąjį darbą sąlygos yra labai geros. Nei viena JAV-jų vietovė neprilygsta Chicagai archyvinės medžiagos gausumu apie mūsų išeivijos gyvenimą. Čia yra Lituanistikos tyrimo ir studijų centras, lietuvių laikraščių, parapijų, organizacijų archyvai. Taip pat stebėtinai turtingi privatūs K. Pemkaus, B. Kviklio, J. Dainausko ir kt. archyvai, kuriais ne vienam jų šeimininkai jau yra leidę pasinaudoti. Daug medžiagos apie išeivijos politinį, ekonominį, kultūrinį gyvenimą sutelkta Chicagos amerikiečių archyvuose.

Po pranešimo diskusijose dalyvavo asmenys paminėti Lituanistikos katedros sesijos plane: Mykolas Drunga („Draugo" redaktorius, Chicago Illinois); Violeta Kelertienė (University of Illinois at Chicago); Rimvydas Šilbajoris (The Ohio State University).

Mokslo ir Kūrybos Simpoziumo priedai

Simpoziumo metu Jaunimo centre vyko keturios parodos: trys paruoštos pačių simpoziumo rengėjų, ketvirta — Čiurlionio galerijos.

Jaunųjų architektų darbų parodą surengė Gintarė Kerelytė-Thaus ir Aras Rimavičius. Parodoje rodomi neseniai universitetus baigusių (prieš trejus ar mažiau metų) ir jau įsidarbinusių architektų pavyzdiniai darbai, arba diplominiai darbai, arba atliktų projektų brėžiniai iš jų darboviečių.

„Istorinis Lietuvos ploto kartografinis atvaizdavimas amžių bėgyje", rengėjas — Rimantas Kunčias-Žemaitaitis. Paroda pavaizduoja Lietuvos ploto augimą ir mažėjimą užsieniečių kartografų — vokiečių, olandų, prancūzų, italų — akimis. Parodoje taip pat randamas palyginimas lietuvių kartografų darbų su kitų valstybių bendraamžių darbais. Išstatyti 23 žemėlapiai, apimą laikotarpį nuo XVI a. iki XIX a. imtinai. Žemėlapiai atrinkti iš šių kolekcijų: Edmundo Jasiūno, Rimanto Kunčio-Žemaitaičio, Juozo Andriaus, Balzeko muziejaus, Gintauto Vėžio ir Vytauto Vepšto. Šios parodos proga išleistas ir platinamas katalogas su išsamiais rodomų žemėlapių aprašais.

„Lietuvos žemės turtai", rengėja — Aldona Veselkienė, Lietuvių Tautodailės Instituto, Chicagos skyriaus pirmininkė. Tai gintaro dirbinių paroda, papildyta tautiniais lino ir vilnos gaminiais. Gintaro eksponatai paskolinti iš Balzeko muziejaus ir Seserų Kazimieriečių Lietuvių Kultūros muziejaus.

„Petro Kiaulėno Memorialinė Paroda", rengėjai — Čiurlionio Galerija, LB Kultūros Taryba ir Lietuvių Dailės Institutas. Parodos laikotarpis ilgesnis negu Simpoziumo trukmė: atidarymas įvyko lapkričio 22 d. Parodoje išstatyti 45 dail. P. Kiaulėno tapybos darbai, paskolinti įvairių kolekcionierių.

Simpoziumo trukmėje, lapkričio 29, įvyko literatūros ir muzikos vakaras.

LAIŠKAS IŠ NOTTINGHAMO

Atrodo, šiuo metu svarbiausias politinių įvykių centras yra Filipinai. Todėl visų pirma štai trumpa tos valstybės istorija. Ilgus šimtmečius Filipinai buvo Ispanijos kolonija. Labai aršioj ir ilgoj, kelis šimtmečius besitęsiančioj kovoj, tik 1898 metais, Amerikos pagalba, pasisekė nusikratyti Ispanijos kolonializmu. Bet... nusikračius Ispanija, Filipinai pateko į JAV-jų, kad ir dalinę, priklausomybę — Filipinams nors ir buvo leista turėti savo parlamentą, tačiau jo veikla žymia dalimi buvo JAV-jų įtakoje. Tokia santvarka filipiniečiai irgi buvo nepatenkinti. Prasidėjo kovos ir riaušės už visišką Filipinų nepriklausomybę. Tik 1947 m. Filipinai tapo pilnai nepriklausoma valstybe, su kas ketveri metai renkamu parlamentu ir prezidentu.

Šiandien Filipinų valstybę sudaro daugiau kaip 700 salų salynas, apie 60 milijonų gyventojų, kalbančių 30 kalbomis. Tas salynas yra nepaprastai svarbioj strateginėj vietoj: tarp Didžiojo ir Indijos vandenynų, palyginamai arti Kinijos. Filipinai ekonominiai daug priklauso nuo JAV-jų. **Tačiau kariniai JAV-jos priklauso nuo Filipinų,** nes ten amerikiečiai įkūrė savo laivyno milžiniškas bazes. **Šioje priklausomybėje ir glūdi dabartinių pavojingų neramumų pagrindai.** Ypač pavojingų todėl, kad krašte jau operuoja per 30 tūkstančių raudonųjų teroristų, kurie net įsigalėję keliose salose.

Dabartinis prezidentas Marcos krašte viešpatauja nuo 1947 metų, t.y. nuo pačios nepriklausomybės įvedimo pradžios. Prezidentavimo pradžioje populiarus, labai gabus, daug žadantis, jaunas prezidentas. Deja, greit pavirto į nešvarią ir net kruviną baidyklę, avantiūristą, kyšininką. Išmoko šalinti ar, reikalui esant, sunaikinti savo priešus. Tuo būdu Marcos tapo populiariai nekenčiamu.

Šį laišką berašant, jau penktą dieną tebeskaičiuojami įvykusių prezidento rinkimų balsai. Opozicija prezidentui yra didelė. Balsų skaičiavimai susitrukdė, nes įtariama, kad jie suklastoti.

Blogiausioj padėty yra JAV-jos dėl savo milžiniškų bazių Filipinuose. Kiek krašto gyventojai nekenčia savo prezidento, tiek pat, o gal dar daugiau, ir JAV-jų. Gyventojai įsitikinę, kad tik amerikiečių rėmimu, Marcos išaugo į tokią kriminalinę pabaisą. Iš tokių jausmingų nuotaikų štai kas seka: JAV-jos, žinoma, labai nenorėtų, kad susikompromitavęs prezidentas Marcos liktų savo poste, bet... **jos irgi bijosi naujo būsimojo prezidento iš opozicijos, kurioj vyrauja neapykanta Amerikai,** nes jis galėtų nutraukti amerikiečių bazių sutartis.

Tokia padėtis, rašant šį laišką. Ji gal bus jau kitokia, kai skaitytojai skaitys jį. Kokios bebūtų išdavos, Filipinų salose slepiasi nerami ateitis.

⁂

Visi gerai žinome, kad šiuo metu JAV-jos yra labai susidomėjusios kosmosu — „Star wars" — žvaigždžių karais. Doleris yra galingas — gal jis ir pakels JAV-jas į žvaigždes. Bet pinigas turi daug galios ir kita kryptimi. Pasiskaitę Vatikano istoriją, rasime, jog pinigas gali sunaikinti ir šventuosius. Pinigo blogio galiai pavaizduoti turime daug pavyzdžių. Deja, per daug! JAV-jos taip tiki dolerio galia, kad joms nepastebint, tai pradeda jas, tartum vėžys, graužti ir naikinti.

Filipinai, kur tas naikinimo vyksmas akivaizdžiai tik prasidėjęs, yra vienas tokių pavyzdžių. Kiti pavyzdžiai, kur dolerio galios naikinimo vyksmas yra įvykęs faktas — Kuba, Nikaragva ir tik neseniai Haiti. Tai vis visagalio dolerio aukos.

Haičio sukilimo vaizdai televizijoj turėjo sukrėsti bet kurį dar visiškai moraliai nekritusį amerikietį. Haičio prezidentas Duvalier, jaunas ir nusipenėjęs vyras, su gražia žmona, puikiais Paryžiaus madų rūbais ir briliantais pasipuošusia, liuksusiniame automobilyje išvyksta iš puošnių prezidento rūmų, iš paskos seka eilė automobilių, prikrautų prezidento turto, kartu bėgančių ištikimų palydovų. Šitaip prezidentas paliko neturtingiausią pasaulį šalį ir prieš jį sukilusius gyventojus.

Haiti — maža, skurdi, per 3 mil. gyventojų valstybėlė. Ekonominiai remiama ir žymia dalimi priklausoma nuo JAV-jų. Panašiai priklausomų valstybėlių Amerika turėjo ir tebeturi daugiau — Nikaragva, Salvadoras, Honduras ir kt. Visos jos yra Karibų jūros rajone, JAV-jų pašonėje. Visoms joms, be išimties, yra būdingas vienas dalykas — **nežiūrint nuolatinės ekonominės paramos iš Amerikos, visos jos pamažu,** kad ir šunkeliais, **slenka** (kai kurios jau nuslinko — Kuba ir Nikaragva) į **komunizmą,** Sovietų Sąjungos sterblę. Kitas tų valstybėlių būdingas bruožas — visi jų vadinamieji prezidentai per trumpą laiką pasidarė milijonieriais, laikydami skurde savo žmones.

Taip slenka metai ir JAV-jų valdžia to vyksmo nemato, kol skurdas priverčia gyventojus maištauti, organizuoti terorizmą, griauti kraštą, tikėti naujo gyvenimo viltimi, tik, žinoma, be amerikiečių. Tada tik JAV-jų valdžia pamato, kad jos pinigai sunaudoti ne kraštų gerovei, bet Samosos, Duvalier, Marcos ir jų giminių kišenėms pripildyti.

Šiuos samprotavimus galima būtų užbaigti gera lietuviška patarle: ką pasėsi, tai ir pjausi.

O tačiau gal geriau užbaigti klausimu — ar nebūtų buvę geriau, jei JAV-jų valdžia, prieš duodama bet kokią ekonominę paramą savo kaimyninei valstybėlei, būtų pastačiusi sąlygą, kad ji tvarkytųsi skandinavų (Danijos, Švedijos ar Norvegijos) pavyzdžiu. Tokiu būdu JAV-jos laimėtų dvigubai — globojamojo krašto gyventojai būtų patenkinti ir Amerika būtų gerbiama, laikoma draugišku kraštu, bet ne kaip dabar — nekenčiamu. Nekenčiamu, už ką? Už visagalį palaidą dolerį! **Doleris privalo būti prižiūrėtas, kad tikrai būtų panaudotas tik žmonių gerbūviui,** bet ne jų skurdui ir žalai. Palaidas doleris JAV-joms gamina priešus.

Iki pasimatymo čia arba Tvankstėje,

Stasys Kuzminskas

Įteiktos literatūros premijos: Albinui Baranauskui ir Juozui Toliušiui. LRD metinė premija už geriausią 1984-tų knygą — A. Baranauskui; Aloizo Barono vardo novelės konkurso laimėtojui — J. Toliušiui. Pirmuoju atveju aktą skaitė Adolfas Markelis, mecenato vardu kalbėjo Lietuvių Fondo valdybos pirmininkas dr. Antanas Razma. Novelės laureato aktą skaitė rašyt. Dana Bindokienė, premiją įteikė ir kalbėjo dr. Petras Kisielius (mecenatas). Kalbėjo ir J. Toliušis, dėkodamas už premiją. Ištrauką iš premijuotos A. Baranausko knygos skaitė rašyt. Česlovas Grincevičius. Laureato nebuvo — sirgo.

Literatūros vakarą pradėjo Aldona Grinienė. Įvadinis žodis ir baigminis — LRD valdybos pirmininko Anatolijaus Kairio.

Antroj vakaro daly — kompozitorės Giedros Gudauskienės fortepijono kūrinių koncertas.

Pirmoji dalis: Sonata Op. 17: Con Agitatione, Variacijos lietuvių liaudies tema „Pasvarscyk antela", Rondo.

Antra dalis: Impresijos 3 lietuviškomis patarlėmis: Kalk geležį kol karšta, Obuolys nuo obels netoli tekrinta, Auksas ir pelenuose žiba. Pianistas Manigirdas Motekaitis.

Trečia dalis: Suita — Vilniaus prisiminimai: Bažnyčios varpai, Vaikai žaidžia Vingio parke, Senasis žydų kvartalas, Neris susitinka su Vilnele, Štralio kavinėj, Karių daina Vilniaus gatvėse, Rasų kapai, Gedimino kalne.

Ketvirta dalis: Koncertinis tango.

Penkta dalis: Los Angeles vaizdai: Senoji ispanų gatvelė Olvera, Kiniečių kvartalas, Lietuvių bažnyčia Šv. Jurgio gatvėje, Žemės drebėjimas Šv. Fernando slėnyje, Hollywoodas. Pianistė Raimonda Apeikytė.

Šešta dalis: Suktinis — Variacijos dviems fortepijonams. Pianistai Raimonda Apeikytė ir Manigirdas Motekaitis.

Mokslo ir Kūrybos Simpoziumai sukūrė vieną pačių gražiausių, vertingiausių lietuvių kultūrinės veiklos tradicijų. 1989 m. įvyks šeštasis, dvidešimties metų sukakties simpoziumas.

SAUGUMO PROBLEMA

PO VISĄ KRAŠTĄ BASTOSI SOVIETŲ JŪREIVIAI

Londono savaitraščio SUNDAY TIMES (II.2) žiniomis, 35 tūkstančiai sovietų jūreivių kasmet atvyksta į Britaniją ir be jokių vizų gali bastytis po visą kraštą. Dėl valdžios neveiklumo susirūpino gynybos ministerijos žvalgyba ir perspėjo vyriausybę dėl susidariusio pavojaus.

Vidaus reikalų ministerija aiškina, kad norint įvesti atvykstančių jūreivių kontrolę tektų pasamdyti daugiau imigracijos pareigūnų, kas brangiai kainuotų. Sovietų prekybos laivų atplaukia į Britanijos uostus kasmet vis daugiau. Jeigu 1980 m. jų įplaukė apie 1200, tai 1984 metais tas skaičius pasiekė 1492. Pastaruoju laiku Britanijos uostuose kasdien vidutiniškai būna po 18 sovietų laivų. Kai kurių laivų stovėjimo laikas tęsiasi net 9 mėnesius. Kai kurie Britanijos uostai, kuriuose lankosi sovietų laivai, neturi imigracijos pareigūnų, todėl niekas jūreivių netikrina.

Pagal dabar veikiančias taisykles, jūreiviai, išeidami iš laivo, privalo turėti galiojančią darbo sutartį ir prekybos laivyno jūreivio tarptautinį pažymėjimą. Vienintelė kita užsienio laivams kontrolė yra kapitono raštiškas pažymėjimas, jog to laivo įgula neserga užkrečiamomis ligomis.

Kai sovietų laivas stovi Britanijos uoste, jo įgulos nariai gali laisvai eiti, kur tik nori. Niekas netikrina, ar jūreiviai grįžta į savo laivą, ar vyksta jūreivių pakeitimas. Tuo tarpu Sovietų ambasados tarnautojams yra nustatyta keliavimo riba 50 km nuo Londono miesto centro.

Kiekviename sovietų prekybos laive yra mažiausiai vienas KGB pareigūnas. Be to, šnipinėjimo tikslu, prekybos laivų jūreiviais dažnai plaukioja sovietų karo laivyno karininkai.

1983 metų laikotarpyje tik 87 britų laivai buvo įplaukę į sovietų uostus. Ten britų jūreiviams leidžiama išlipti į uosto krantinę, bet neleidžiama išeiti į miestą ir, neturint galiojančios vizos, pirkti bilietą kelionei į kitą vietą.

FELIKSO VAITKAUS ALBUMAS

Antrojo transatlantinio skridimo 50 metų sukakties proga, bus išleistas specialus leidinys-albumas. Kaip žinome, šį skridimą atliko Amerikos lietuvis leit. Feliksas Vaitkus 1935 m. rugsėjo 21-22 d.

Albumas bus 8½ × 11 colių formato, spausdintas ant geresnės rūšies popieriaus, įrištas į kietus, meniškus viršelius su aplanku, turės apie 200 psl. Jį paruošė inž. E. Jasiūnas, autorius prieš dvejus metus išleisto Dariaus-Girėno albumo. Tekstai ir nuotraukų paaiškinimai bus anglų ir lietuvių kalbomis. Albumą leidžia tas pats komitetas, kuris išleido ir Dariaus-Girėno albumą. Rankraštis ir vaizdinė medžiaga jau yra atiduota M. Morkūno spaustuvei Chicagoje.

Visuomenė yra kviečiama albumą nedelsiant užsisakyti, komitetui prisiunčiant 20 U.S. dol. adresu:

F. Vaitkaus Albumo Komitetas

c/o J. Kavaliauskas
6437 S. Washtenaw Ave.
CHICAGO, IL 60629

Atsiuntusieji 25 dol. ar daugiau, bus laikomi garbės prenumeratoriais. Visų prenumeratorių sąrašas bus atspausdintas albumo pabaigoje.

F. Vaitkaus Albumo Komitetas

PLAUČIAMS

Pardavėjas giria medžiagą:

— Tai gryna angliška vilna!

— Taip. Atrodo, kad gera, bet kodėl įrašyta „50 proc. vilnos ir 50 proc. nilono"?

— Į tai nekreipk dėmesio, nes įrašas skirtas kandims klaidinti!

⁂

Naujieji Lenkijos televizoriai aprūpinti, panašiai kaip automobilių stiklai, specialiais ekrano valytuvais.

Įdomu, kodėl?

Atsakymas paprastas. Kai tik pradeda rodyti paskutines naujienas, atsiektus laimėjimus ir partijos nuopelnus, žiūrovai spjaudo tiesiai ant paveikslo.

⁂

Jei graži ponia sako „ne", tai reiškia „galbūt".

Jei ji sako „galbūt", reiškia „taip".

Jei ji sako „taip" — ji ne ponia.

Jei diplomatas sako „taip", tai reiškia „galbūt".

Jei jis sako „galbūt", reiškia „ne".

O jei jis sako „ne" — jis ne diplomatas.

⁂

Trys Rytų Vokietijos darbininkai sėdi kalėjime vienoje kameroje.

— Mane apkaltino sabotažu, — sako pirmasis, — nes aš vis vėluodavau į darbą, neturėjau gero laikrodžio.

— O mane uždarė už šnipinėjimą, — aiškina kitas, — per anksti ateidavau į dirbtuvę, nes laikrodis skubino.

— Patupdė mane už punktualumą, — pyksta trečiasis — apkaltino už vakarietišką laikrodį!

⁂

Maskvoj išgirsi:

— Kas yra filosofija?

— Juodas katinas tamsiam kambary.

— Kas yra marksistinė filosofija?

— Tamsus kambarys, kuriame ieškomas juodas katinas, kurio ten iš viso nėra!

— Kas yra marksistinė-leninistinė filosofija?

— Kambarys kaip juoda naktis, ieškoma neesamo juodo katino ir šaukiama: „Pačiupau!".

VASARIO 16 GIMNAZIJA

BENDRABUTIS

Kadangi mūsų mokiniai atvyksta iš viso pasaulio, reikalingas bendrabutis. Berniukai ligi 1984 m. birželio 6 d. gyveno senoje Rennhofo pilyje. Po įvykusio gaisro berniukai persikėlė laikinai į klasių pastatą, kuris per vasaros atostogas įrengtas bendrabučiu. Klasių pastate yra dušai ir visi reikalingi sanitariniai įrengimai. Klasių kambariai nedideli, taip kad berniukams neteks gyventi didelėse salėse, o jaukiuose kambariuose po 3, 4 arba 6 mokinius viename kambaryje. Mergaitės nuo 1972 m. gyvena naujame moderniame bendrabutyje.

Vaikai bendrabutyje nuolatos prižiūrimi bendrabučio vedėjų arba jų pavaduotojų. Bendrabučio tikslas yra tas pats kaip gimnazijos — išauklėti vaikus krikščioniškoje, demokratiškoje ir lietuviškoje dvasioje, išauklėti savarankiškus kultūringo elgesio jaunuolius. Bendrabučio tvarka sudaryta taip, kad vaikai pakankamai laiko skirtų pamokų ruošai, bet taip pat turėtų laiko laisvalaikio užsiėmimams. Tvarkos rėmai tokie: vaikai keliasi 6.45 val., 7.15 val. valgo pusryčius ir po to susitvarko kambarius bei atlieka šiaip paskirtus darbelius bendrabutyje. Priešpiet, nuo 8.00 val. iki 13.05 val., vyksta šešios pamokos. Pamoka trunka 45 minutes, o po kiekvienos pamokos yra 5 minučių pertrauka. Po trečios pamokos yra ilgesnė pertrauka, vadinama bulkučių pertrauka, nes jos metu mokiniai gali suvalgyti valgykloje bulkutę arba duonos ir atsigerti pieno. Pietūs yra 13.15 val. Kai kurios pamokos vyksta popiet, bet paprastai popiet iki 16.00 val. yra laisvalaikis ir po to iki 17.30 val. pamokų ruošos laikas. 5-8 klasės vaikai pamokas ruošia mokykloje mokytojo priežiūroje. 9-11 klasės mokiniai pamokas ruošia bendrabutyje bendrabučio vedėjų priežiūroje. 12 ir 13 klasės mokiniai nustatyto laiko pamokų ruošai neturi, nes jau turėtų patys žinoti, kada ir kiek reikia mokytis. Tačiau kartais tenka dar ir juos „pamokyti". 18.00 val. — vakarienė, o po to — laisvalaikis. Mokiniai iki 16 metų po vakarienės be vedėjų leidimo negali išeiti į kaimelį. 20.15 val. visi mokiniai sueina į bendrabutį. 20.30-21.15 val. — tylos valanda, kurios metu galima ruošti pamokas, skaityti, rašyti laiškus ir pan. 22.00 val. mokiniai eina gulti.

Šeštadieniais taip pat vyksta pamokos, bet popiet pirmiausia reikia pagrindinai susitvarkyti kambarius, o po to nuo 16.00 val. iki 17.30 val. — pamokų ruoša, ir tada — laisvalaikis. Mokiniai, virš 16 metų amžiaus, turintys tėvų leidimą, gali iki 22.00 val. išeiti. Virš 18 metų mokiniai pagal Vokietijos įstatymus yra pilnamečiai. Jie gali išvykti visam savaitgaliui.

Sekmadienį pusryčiai būna 9.00 val., bet į juos nebūtinai reikia eiti, galima pamiegoti. Kas sekmadienį 11.15 val. būna šv. Mišios. 12.30 val. — pietūs, 18.30 val. — vakarienė, o po vakarienės — įprasta savaitės tvarka.

(Gimnazijos metraštis)

JUODOJI MAGIJA IR TERORAS

Varginga Haičio gyventojų padėtis ir tamsus daktaro Duvalje režimas nėra autoriaus išmonė. Sunku būtų surasti literatūrinių priemonių, kad patamsinus tą naktį, apgaubusią šią šalį.

Graham Greene
„Komediantai"

⁂

Jau nuo senų senovės gyvenimas Haityje buvo paženklintas smurtu ir prievarta. Nevienas šios Karibų šalies vadovas, nepasisekus taikiai išspręsti Haičio problemas, neretai griebdavosi teroro ir įbauginimo taktikos. Vienas baisiausių šios krauju persisunkusios istorijos periodų buvo negrų vergo, Henrio Christofo, 1811 metais pasiskelbusio Haičio karaliumi Henriu I, valdymo metai.

Gyvenimo ironija: už laisvę kovojęs vergas, pats tapo vienu iš pirmųjų Haičio diktatorių. Henris Christofas, iš pradžių vadovavęs skarmaluotai Haičio negrų armijai, sugebėjusiai nugalėti Napoleono generolus ir išvaduoti didesnę, prancūzų taip vadinamą Saint-Dominique kolonijos dalį, pasiskelbęs monarchu, pradėjo plėšikauti ir grūsti niekuo nekaltus žmones į kalėjimus. Tuo jis davė gerą pavyzdį ir kitiems, po jo sekusiems, Haičio valdovams. Pats žymiausias paminklas jo tuštybei — tvirtovė La Citadelle La Ferriere netoli Haičio rago — dar tebestovi. Tos tvirtovės, esančios apie 1 km virš jūros lygio, statyba truko 14 metų ir pareikalavo tūkstančių žmonių aukų.

Po 146 metų Haityje įsigalėjo Henrio Christofo dvasinio pasekėjo, Fransua Duvalje, arba kaip jį liaudis vadino, Papa Doc'o, režimas, kurio metu šalyje viešpatavo juodoji vudu magija, žmonių kankinimai ir žudymai. Duvalje savo žiaurumu pralenkė net savo pirmtaką Christofą. 1957 metais jam tapus prezidentu, ant Haičio nusileido ilga, baisaus slogučio naktis. Kaip gydytojas, jis daugelį metų dirbo atsilikusioje, tamsioje provincijoje, kur jam ir gimė idėjos kaip būtų galima pavergti šią prietarų kupiną šalį. Viena iš jo filosofijos sudėtinių dalių buvo sunkiai apibrėžiama, jo taip vadinama negrų juodoji jėga (black power), kitas jo filosofijos sandas buvo vudu magija — katalikybės, animizmo (tikėjimo, kad gamta irgi turinti sielą) bei raganavimo mišinys, praktikuojamas mistikos pripildytoje aplinkoje, kurioje žmonės tai neva sugebą pavirsti į gyvulius ir galį bendrauti su prisikėlusiais lavonais ir dvasiomis.

Vos spėjus Duvalje atsisėsti į prezidento kėslą, Haityje įsiviešpatavo siaubas. Pirmiausia jis įkūrė savo asmeninę sargybą ir pavadino ją legendinės liūnų pabaisos, slapta grobiančios vaikus, Tonton Mokuto (Tontons Macoutes) vardu. Tontonų juodi akiniai geležiniais rėmais Haičio gyventojams tapo teroro simboliu. Turgavietėse ant kuolų pasmeigtos žmonių galvos ir lavonai su perpjautomis gerklėmis tapo Haičio kasdienybė. 1964 metais Papai Doc'ui pasiskelbus prezidentu iki gyvos galvos, jo makabriškam siautėjimui nebuvo ribų. Juodais drabužiais apsirengęs, šnibždėdamas prigęsusiu balsu ir tyčia sulėtindamas kūno judesius, jis vaizdavo esąs vos ne iš dvasių pasaulio. Daugelis Haičio gyventojų jo asmenyje matė patį „Baroną Semedį" — vudu mirties dvasią. Tai, žinoma, glostė Papos Doc'o savimeilę ir savo darbais jis stengėsi pateisinti tokią nuomonę. Kai kartą jam buvo pranešta, kad išdavikiškas Tontonų narys, vudu magijos pagalba pasivertęs į šunį, pabėgo, Duvalje įsakė išpjauti visus šunis Haityje. Kitą kartą jis paprašė atnešti nukirstą jo politinio priešininko galvą, nes jam reikią pagauti mirusiojo sielą. Sakoma, kad jis pats kankinęs kalinius prezidento rūmų rūsyje ir, kad kartą per metus, Papa Doc'as gulėdavęs kape, tam, kad galėtų pabendrauti su numirusiais.

Kai 1971 metais nuo širdies ligos ir diabeto komplikacijų Duvalje mirė, tėvo juodą mantiją paveldėjo nutukęs ir nelabai sumanus 19-metis jo sūnus Jean-Claude. Baby Doc'as, kaip ji praminė liaudis, mieliau norėdavo pasirodyti naujame importiniame automobilyje, negu skirti laiką šalies valdymo teroru menui perimti. Visais kitais atvejais jis mažai kuo skyrėsi nuo tėvo. Tiesa, jis bandė kiek pažaboti Tontonus, bet ir jo saugumo policija purvinuose kalėjimuose savo esamus ir būsimus politinius priešininkus laikydavo tamsiose duobėse, apdengtose plastmasine danga, nepraleidžiančia nei šviesos nei oro. Dabar baigėsi Duvalje šeimos 28 metus trukęs viešpatavimas Haityje. Haitis ir toliau pasilieka vargo ir nepritekliaus šalimi, naujajai valdžiai bus nelengva pagerinti gyventojų padėtį, bet koks bebūtų naujas režimas, drąsiai galima teigti, kad šios Karibų salos gyventojams nebus blogiau, kaip valdant blogio įsikūnijimui — Duvalje.

Visgirda

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office.

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratos kaina metams:
D. Britanijoje — 17 svarų;
Užsienyje — 20 sv. (oro paštu).

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 6.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

KAS—KADA—KUR

XXXIII Europos Lietuviškųjų Studijų Savaitė — liepos 26 — rugpjūčio 3, Austrijoje, Salzburge. Registruotis ir kitais St. Savaitės reikalais kreiptis: Dr. I. Joerg, 6473 Wenns — Pitztal, Tirol, Austria. Tel.: 05414/236.

Paryžiaus lietuvių mėnesiniai susirinkimai — 32, rue du Petit-Musc, Paris 4e (metro Bastille ar Sully-Morland). 12 val. pamaldos, paskui bendri pietūs.

Sekantieji susirinkimai: kovo 16 — Šv. Kazimiero šventė; balandžio 13 — povelykinis susirinkimas.

DBLS Visuotinis narių suvažiavimas ir LNB-vės akcininkų susirinkimas — balandžio 19-20 d., Lietuvių Namuose Londone.

Vokietijos LB tarybos narių suvažiavimas — kovo 1 d., Romuvoje.

Lietuvių vaikų vasaros stovykla — liepos 27 — rugpjūčio 10 d., Romuvoje (Huettenfeld).

Pabaltiečių Namai Prancūzijoje — Visi kviečiami atsilankyti. Informacijas teikia Mrs. Jolanta Vaičaitytė-Goutt. Adresas: Baltic House, 1 rue de la Prairie, 94500 Champigny-sur-Marne, France. Tel. (33-1) 4881.52.22.

PADĖKA

DBLS-gos DERBY skyriaus valdyba reiškia nuoširdžią padėką koncerto menininkams iš V. Vokietijos: solistei Vilijai Mozūraitytei, pianistei prof. dr. Lampsatytei-Kollars ir smuikininkui Michael Kollars už taip puikiai atliktą programą Vasario 16-osios proga Derbyje.

Tariame lietuvišką ačiū DBLS-gos C.V. pirmin. J. Alkiui už žodį ir didį rūpestį. Dėkojame anglų aukštiems atstovams, ekskursijų organizatoriams, ekskursantams, pavieniams asmenims.

Skyr. Valdyba

AUKOS TAUTOS FONDUI

P. Miliauskas — 100.00 sv.
Kan. V. Kamaitis — 50.00 sv.
J. Liūdžius — 20.00 sv.
J. Zdanavičienė, A. Mameniškis ir A.P. — po 10.00 sv.
J. Jarutis, V. Saročka ir J. Šulskus — po 5.00 sv.
D. Adams — 3.50 sv.
Nuoširdžiai dėkoja

TFA D. Britanijoje

AUKOS SPAUDAI

J. Bliūdžius — 10 sv.
Dr. J. Juraitis — 10 sv.
P. Pauliukovas — 6.50 sv.
J. Maslauskas — 5 sv.
P. Urneža — 4.50 sv.
J. Kasponis — 4.50 sv.
V. Dikinis — 4 sv.
V. Gurevičius — 3.50 sv.
Vl. Girėnas — 3 sv.
Fr. Skėrys — 10 DM.
K. Baronas — 2 sv.
Nuoširdžiai dėkojame.

AUKOS VASARIO 16 GIMNAZIJAI

J. Liūdžius — 20 sv.

Wolverhamptonas

SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Kovo 16 d., 16.30 val., Lenkų katalikų klubo mažoje salėje, Stafford Rd., Oxley-Wolverhampton, DBLS skyrius šaukia **Metinį visuotinį susirinkimą.**

Bus perrenkama skyriaus valdyba ir renkamas atstovas į DBLS atstovų suvažiavimą Londone.

Visus narius ir prijaučiančius prašome dalyvauti.

Skyriaus valdyba

VASARIO 16 DERBYJE

Vidurinėje Anglijoje yra daug mažų lietuvių kolonijų, kurios kas metai rengia svarbesnius minėjimus. Tai yra nuolatiniai galvosūkiai, kuriuos kiekviena kolonija turi išspręsti pagal savo išgales ir sugebėjimus.

Vienas iš tų svarbesnių minėjimų yra Vasario 16-toji.

Šiais metais buvo pabandyta nauja idėja — nuspręsta surengti vieną bendrą minėjimą visiems Vidurinės Anglijos lietuviams Derbyje.

Šį darbą apsiėmė atlikti nedidelis, bet veiklus Derby skyrius. Pasinaudoję proga, pakvietė į Angliją atvykusius koncertuoti muzikus iš Vokietijos. Jie mums jau gerai iš spaudos žinomi: solistė Vilija Mozūraitytė, pianistė Raminta Lampsatytė-Kollars ir jos vyras smuikininkas Michael Kollars. Puikioje, erdvioje lenkų klubo salėje jie davė poros valandų neužmirštamą, šedevrais išmargintą koncertą. Tai vakaras, kuris pasiliks daugelio prisiminimuose ilgą laiką. Tokio aukšto muzikinio standarto koncertų pas mus retai pasitaiko, todėl ir salė buvo pilna žmonių, savo skaičiumi nustebino net pačius rengėjus.

Vakaras prasidėjo punktualiai, atvykus Derby miesto valdybos atstovams ir kitiems garbės svečiams.

Minėjimą atidarė J. Maslauskas, pasveikindamas susirinkusius lietuvių kalba, o R. Popikienė — anglų kalba, pakviesdami žodį tarti DBLS Centro Valdybos pirm. J. Alkį, kuris lietuvių ir anglų kalbomis apibūdino šios dienos reikšmę lietuviams. Paaiškino, kokią pažangą lietuvių tauta padarė per tuos Nepriklausomybės metus, pabrėžė lietuvių tautos solidarumą kovoje prieš okupantus.

Deputy Lord Mayor of Derby Councillor R.G. Keene pasveikino lietuvius ir pasidžiaugė, kad lietuviai, nors ir tiek daug metų kai paliko tėvynę, vis dar laikosi savo tautos papročių ir neužmirsta savo pavergtos tėvynės.

Po jo visus trumpai pasveikino Mrs. Edwina Curie, MP, linkėdama lietuviams kuo greičiau vėl atgauti prarastą nepriklausomybę.

Jaunųjų Konservatorių Derby skyriaus prezidentas Mr. Brian Oxley ragino nepamesti vilties, nes tas šiaurės ledų kalnas turės kada nors sutirpti.

Sveikinimai taip pat buvo gauti iš Radio Derby ir Lord Lieutenant of Derby Cln. Peter Hilton.

Tolimesnę programos eigą perėmė mūsų lauktieji muzikai.

Solistė Vilija Mozūraitytė padainavo keturias arijas, pianinu pritariant Ramintai Lampsatytei-Kollars, žavėdama klausytojus savo įdomaus tembro altu.

R. Lampsatytė-Kollars ir M. Kollars išpildė Beethoveno Sonatą smuikui ir pianinui.

Po trumpos pertraukos solistė padainavo eilę harmonizuotų liaudies dainų. Ypatingai ekspresyviai atliko K. Brundzaitės „Dvi raudas".

Karštiems plojimams nutilus, sceną vėl perėmė smuikininkas M. Kollars ir pianistė R. Lampsatyte-Kollars. Jie vėl visus žavėjo menišku atlikimu Juliaus Juzeliūno trijų dalių sonatos.

Pabaigai solistė padainavo tris žinomas arijas, parodydama savo balso techniką ir puikią vaidybą.

Ilgos katutės palydėjo šio meniško koncerto pabaigą. Aukštas meno lygis suteikė daug malonumo muzikos mylėtojams ir nustebino kitataučius svečius.

Po lietuvių ir anglų himnų, miesto atstovai ir svečiai buvo pakviesti į Derby valdybos paruoštą priėmimą, kuriame svečiai susipažino su vietos lietuviais ir pasidalijo įspūdžiais.

Maloniai praleistas vakaras, sutraukęs tiek daug žmonių, parodė pavyzdį ateičiai, nes, kaip sakoma, kai du stos — visados daugiau padarys. **h.g.**

Minėjimas Rastatte

Rastatiškiai ir apylinkės lietuviai Vokietijoje, rodos, pirmieji šiais metais atšventė Lietuvos nepriklausomybės atstatymo šventę 1986 m. vasario 8 d. Dvylikos apaštalų bažnyčioje ir parapijos salėje. Šiemet į ją susirinko apie 70 žmonių, ne tik iš Rastatto bei apylinkių, bet ir iš Pforzheimo, Gaggenau, Waldkirch prie Freiburgo ir kitur. Pasigedome mūsų brolių ir seserų iš Karlsruhės ir Freiburgo. Oras buvo palankus, dieną šalo, bet keliai buvo sausi ir laisvi. Grįžtant naktį į namus šiek tiek snigo.

Bendras pamaldas šį kartą laikė abu Vasario 16 gimnazijos kapelionai: katalikų kunigas Jonas Dėdinas ir ev. kunigas Fr. Skėrys. Patriotinį pamokslą pasakė kun. F. Skėrys. Šventas Mišias celebravo kunigas Jonas Dėdinas. Visi darniai giedojo evangelikų ir katalikų giesmes.

Po kavutės parapijos salėje vyko pasaulietiška šventės dalis. Rastatto apylinkės pirmininkas Povilas Gustainis nuoširdžiai pasveikino visus dalyvius-es.

Vasario 16-tai pritaikytą paskaitą dviem kalbom skaitė kunigas Fr. Skėrys. Jis perskaitė Lietuvos Tarybos 1918 vasario 16 Vilniuje iškilmingą pareiškimą, kuriuo atstatoma nepriklausoma valstybė, nesurišta jokiais ryšiais su jokiu kaimynu. Jis nušvietė kokiomis sunkiomis aplinkybėmis buvo atstatyta nepriklausoma demokratinė Lietuvos valstybė.

Vokiečių kalba jis priminė klausytojams laisvą ir nepriklausomą gyvenimą tarp 1918 ir 1940 metų ir pasiektus didelius laimėjimus visose srityse. Lietuva turi teisę į nepriklausomą ir laisvą gyvenimą kaip ir kitos tautos.

Po paskaitos vyko meninė dalis. Kunigas Fr. Skėrys atsivežė iš Huettenfeldo keturias Vasario 16 gimnazijos mokines: Gabiją Diavaraitę iš Mali (Afrikos), Dalią Navickaitę iš Los Angeles (JAV) ir Ingridą Povilianskaitę bei Tanją Huberytę iš Vakarų Vokietijos.

Jos padeklamavo po du eilėraščius ir padainavo dvi dainas.

Pasirodė ir saviveiklininkai rastatiškiai menininkai-ės. Rastatto apylinkės moterys, apsirėdžiusios gražiais tautiniais drabužiais — Marta Kuršienė, Ella Gustainienė, Albina Savistauskienė, Dora Dambrauskienė, Stasė Rugulienė, Erika Sergėjienė ir trys vyrai Viktoras Gustainis, Povilas Gustainis, Feliksas Andrijauskas, palydimi akordeonu Augusto Sergėjaus — padainavo.

Rastatto apylinkės valdybos narys Augustas Sergėjus po meninės programos padėkojo dvasiškiams už bendras pamaldas, programos rengėjams ir atlikėjams ir kunigui Fr. Skėriui už paskaitą, kurią visi su įdomumu išklausė.

Po meninės programos sekė linksmoji dalis, grojant keturių vyrų orkestrui. Visi buvo taip įsismaginę, kad tik po vidurnakčio išsiskirstė į namus. Daugelis bandė savo laimę loterijoje. Čia daugiausiai pasidarbavo Albina Savistauskienė, Stasė Rugulienė ir Viktoras Gustainis. Visiems dovanojusiems fantus nuoširdus ačiū. Pelnas iš loterijos padengė tik dalį šventės rengimo išlaidų.

Šventė pavyko. Tai Rastatto lietuvių bendruomenės apylinkės valdybos ir jos talkininkų-ių nuopelnai. Be savanorių bendradarbių būtų buvę neįmanoma tokią puikią šventę surengti. Ačiū visiems ir visoms. Nuoširdi padėka priklauso ir visiems atsilankiusiems. Iki malonaus pasimatymo kitais metais per Vasario 16 Dienos šventę Rastatte.

Kun. Fr. Skėrys

AUKOS STOVYKLAI

Ilgų metų nusistovėjusia tradicija kreipėmės į klubus, skyrius ir visas organizacijas paramos, ir jų dėka Anglijoje skautiška veikla, spauda, ypač skautų vasaros stovyklos, gavo lėšų.

Londono Liet. Moterų Sambūris „Dainava" parėmė skautų veiklą 50 sv.

Londone gyvenantis J. Pakalnis — 5 sv.

DBLS-gos Maidenhead skyrius, vadovaujamas veikliojo skautininko Eimučio Šovos pirmasis paskyrė 10 svarų. Skautiškos idėjos rėmėjai: P. Girnys — 10 sv., P. Rakauskas — 4 sv. ir J. Kvietkauskas — 3 sv.

Derbyje gyvenantieji ir jau pensiją pasiekę, dr. J.M. Mockai kas metai skautišką judėjimą remia ir jau šių metų skautų stovyklai skyrė 5 sv.

Visiems rėmėjams skautiškas ačiū!

Skautų Vadija

Londonas

APLANKYS VYSKUPAS BALTAKIS

Birželio 22 d., sekmadienį, Lietuvių bažnyčią pirmą kartą lankys vysk. Paulius A. Baltakis, OFM. Po pamaldų bus bendri priėmimo pietūs.

ŠV. KAZIMIERO ŠVENTĖ

Šv. Kazimiero šventė bus minima kovo 2 dieną.

PRIEŠVELYKINIS SUSITELKIMAS

Kovo 22 ir 23 d. bus priešvelykinis susitelkimas, kurį praves kun. Step. Matulis, MIC. Kovo 22 d., šeštadienį 5 val., bus Mišios, pamokslas ir išpažintys. Kovo 23 d., Verbų sekmadienį, 9 ir 11 val. Mišios su pamokslu ir išpažintys.

CENTRINIO SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

DBLS Centrinio skyriaus susirinkimas įvyks kovo 1 d., šeštadienį, 7 val. vak., Lietuvių Namuose.

Bus siūlomi kandidatai į naują valdybą ir aptariami kiti reikalai. Prašome visus narius kuo gausiau dalyvauti.

Kviečiami ir svečiai.

Skyriaus valdyba

KELIONĖ Į LIURDĄ

Kardinolas G.B. Hume kviečia jaunimą tarp 16-26 metų drauge su juo keliauti į Liurdą spalio 19-25 d. Kelionė autobusais ir išlaikymas Liurde kainuos 158 svarai. Registruotis iki balandžio 15 d. per Lietuvių bažnyčią, 21 The Oval, London E2 9DT. Tel. 01-739 8735.

MIRĖ STASYS STROLIA

Vasario 12 d. mirė Stasys Strolia, 61 m., kuris paskutiniu laiku gyveno Perivale, Londono apylinkėje. Velionis paliko žmoną airę ir 5 suaugusius šeimos narius. Laidotuvės įvyko vasario 25 d., iš vietinės Perivale bažnyčios, dalyvaujant kun. J. Sakevičiui.

Bradfordas

VASARIO 16 MINĖJIMAS

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo šventę šventėme Vasario 16 d. savoje, gražiai išpuoštoje salėje. Vasario 16-tos minėjimą atidarė klubo kult. reikalų vadovas A. Traška trumpais žodžiais pasveikino visus esančius salėje, primindamas 1918 m. Vasario 16-tą dieną prieš 68-nerius metus.

Paskaitą skaitė bradfordiškis DBLS-gos Bradfordo skyriaus pirm. A. Bučys. Paskaita buvo kruopščiai paruošta ir paremta istoriniais faktais. Paskaita buvo įdomi, kurios visi atidžiai klausėsi. Užtai prelegentas susilaukė didelės padėkos.

Meninę dalį atliko Bradfordo ir plačios apylinkės vyrai, vadovaujant Pr. Vasiui, padainavo šias dainas: Nebijom nieko, Bėga dienos, Už gimtinės sodžių, Aš tau, mieloji sese, Kokiais keliais, Stoviu aš parymus. Dainininkai: Pr. Vasis, J. Adomonis, S. Budrys, R. Karalius, E. Zunda ir V. Gurevičius. Pr. Vasis ir J. Adomonis padeklamavo eilėraščių.

Minėjimas baigtas Tautos himnu. Aš, kaipo klubo pirm., širdingai dėkoju visiems tiems, kurie prisidėjo prie 16-tos Vasario minėjimo. A. Bučiui už paskaitą, A. Traškai už pravedimą minėjimo, dainininkams už padainuotas dainas, P. Pucevičiui už parodytą filmą per televiziją iš Derbio 16-tos Vasario minėjimo su labai aukšto lygio menininkais. J. Adomoniui už nemažą sumą surinktų pinigų Tautos Fondui ir visiems tiems, kurie atėjo į minėjimą ir aukojo Tautos Fondui.

Visi buvo gražiai pavaišinti.

Vyt. Gurevičius

SKYRIAUS NARIŲ SUSIRINKIMAS

Kovo 2 d., sekmadienį, 3.30 val. p.p., šaukiamas DBLS-gos Bradfordo skyriaus narių susirinkimas.

Dienotvarkėje pranešimai, valdybos ir atstovo į DBLS suvažiavimą rinkimai ir kt.

Visi kviečiami dalyvauti.

Skyriaus valdyba

Manchesteris

ŠV. KAZIMIERO MINĖJIMAS

Kovo 8 d., šeštadienį, 6 val. vakare, rengiamas M. lietuvių klube

Šv. Kazimiero minėjimas.

Paskaitą skaitys A. Podvoiskis. Prašome visus dalyvauti.

Rengėjai

PASAULYJE

— Bedarbė Prancūzijoje pasiekė 2.500.000. Prezidentui Mitterrandui atėjus valdžion 1981 m. gegužės mėn., bedarbių buvo 1.800.000.

— Sovietų karo lėktuvai bombardavo Afganistano Herato miesto apylinkes, netoli Irano sienos. Vakarų diplomatų žiniomis, buvo užmušta daugiau kaip 300 žmonių, daugiausia vaikų ir moterų.

Vasario 7-8 dienomis afganų partizanai paėmė į nelaisvę 170 komunistinės valdžios kareivių. Vieni jų patys, su visais ginklais, perėjo pas partizanus.

— Viktoras Grišinas, 71 m., vienas iš Brežnevo „senosios gvardijos", pašalintas iš Sovietų Politbiuro, kuriame jis išbuvo 25 metus. Vienu laiku Grišinas buvo kandidatu užimti lyderio vietai, nepritarė Gorbačiovo kandidatūrai.

Dabar Politbiure beliko tik trys nariai, senesni kaip 70 metų. Vienas jų — Gromyka, 74 m.

Naujas kandidatas Politbiure yra Borisas Jeltsinas, 55 m.

— Daugelis britų firmų skundžiasi, kad jos negali gauti specialistų darbininkų.

— Dr. Jonas Savimbi, Angolos Unitos partizanų vadas, pareiškė Vakarų korespondentams, kad jis tikisi balandžio mėnesį iš amerikiečių gauti prieštankinių ir priešlėktuvinių raketų.

— Australijoj kengūros pridaro nemaža nuostolių. Šiais metais numatoma pravesti dalinį jų naikinimą. Valdžia mano, kad apie 2 mil. kengūrų reikėtų sunaikinti, bet gyvulių apsaugos draugijos kelia protestą.

Australijoj iš viso yra 17 milijonų kengūrų, daugiau negu žmonių.

— Šanchajaus miesto valdžia, kovodama prieš žmonių grįžimą į blogus įpročius, įsakė visiems azarto lošikams registruotis saugumo biure. Per vieną mėnesį apie 9 tūkstančiai kiniečių prisipažino, kad jie žaidė kortomis iš pinigų ir praktikavo kitus azartinius lošimus. Visi jie buvo įspėti, jog daugiau taip nedarytų, nes komunistų partija tai draudžia. Apie 7 tūkstančiai buvo suimti, kai milicija netikėtai apsupo 267 slaptus azarto klubus Šanchajuje.

MIRĖ AGR. VLADAS BUBLYS

1985 m. gruodžio 28 d., po širdies priepuolio, mirė agronomijos daktaras ir visuomenės veikėjas Vladas Bublys. Jis paskutiniu laiku gyveno Birminghame, MI, JAV.

Gimęs 1903 m. spalio 12 d. Narbučių km., Svėdasų vls., Rokiškio apsk., Vladas Bublys baigė Rokiškio gimnaziją ir Dotnuvos žemės ūkio akademiją. Paruošęs disertaciją apie Lietuvos pieno produktų gamybos bei paklausos organizacijas, Bonnos universitete įsigijo doktoratą. Dirbo agronomu Radviliškyje ir Tauragėje, kur kartu buvo žemės ūkio mokyklos vedėju. 1941-44 m. buvo Pienocentro direktorium Kaune.

MIRĖ LIETUVIŠKOS DUONOS KEPĖJAS

1985 m. gruodžio 31 d. Čikagoje staiga mirė Bruno Macianskis, garsios Bruno kepyklos savininkas. Gimęs 1911 m. kovo 2 d. Lietuvoje, Bruno Macianskis buvo didelis lietuviškos spaudos ir tautinės veiklos rėmėjas. Liko nuliūdusi našlė Marija, sūnus Algis su šeima ir duktė Regina Voldemarienė su vyru ir vaikais.

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju visiems, sveikinusiems mane 85 metų sukaktuvių proga, ir ačiū už linkėjimus.

Taip pat nuoširdus ačiū DBLS Centro valdybai už labai gražiai surengtą paminėjimą ir visiems, kurie maloniai teikėsi jame dalyvauti.

S. Kuzminskas

PAMALDOS

Nottinghame — kovo 2 d., 11.15 val., Židinyje.

Stoke-on-Trente — kovo 2 d., 14.30 val., Šv. Vulstane.

Nottinghame — kovo 9 d., 11.15 val., Židinyje.

Bradforde — Rekolekcijos kovo 1 d. (šeštadienį), 3 val. Išpažintis nuo 2.30 val. Praves kun. Jonas Sakevičius, MIC, iš Londono.

Rochdaleje — kovo 2 d., 12.30 val.

Eccles — kovo 9 d., 12.15 val., su išpažintimi.

ROŽINIS

Rožinis — kovo 1 d., 5 val. p.p., prie Švč. Sakramento, 24-26 Meriadale Rd., Chapel Ash, Wolverhampton. Vieta pasiekiama iš miesto centro autobusais Nr. 513 ar 514 važiuoti iki Eye Infirmary.

Artinantis Kristaus Prisikėlimo šventei, melsimės už mūsų Tėvynės Prisikėlimą.

N. Narbutienė